

KNJIGA MEDITERANA 2025.

Pod visokim pokroviteljstvom
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Organizatori

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT

ZAVOD ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD HAZU U SPLITU

Suorganizatori

ARHEOLOŠKI MUZEJ SPLIT

FAKULTET FILOZOFIJE I RELIGIJSKIH ZNANOSTI
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Organizacijski i znanstveni odbor

NENAD CAMBI
KAŽIMIR HRASTE
MARKO TROGRLIĆ
JOSIP VRANDEČIĆ
IVAN BOŠKOVIĆ
ANTE JURČEVIĆ
IVICA ŠESTAK

KNJIGA MEDITERANA 2025.
(Split, 5. – 11. listopada)

PROGRAM

KNJIŽEVNI KRUG
SPLIT
2025

NEDJELJA, 5. LISTOPADA

Stara gradska vijećnica Split

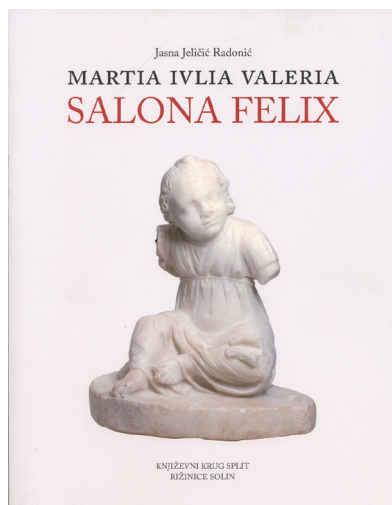
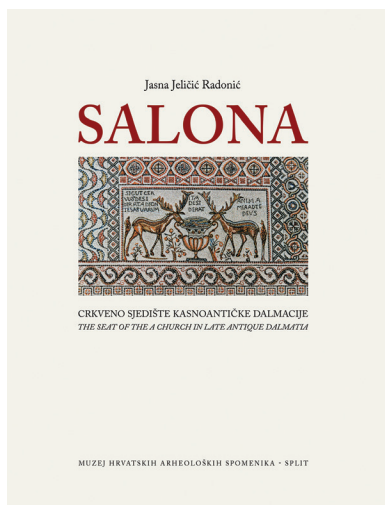
17.30 — SVEČANO OTVORENJE MANIFESTACIJE

Pozdravna riječ dopredsjednika Književnog kruga Split, Nenada Cambija i voditelja Zavoda HAZU u Splitu, Kažimira Hraste

Uvodni esej: Radoslav Bužančić: Mediteranski palimpsest – *Fuimus Troes, fuit Illium et ingens gloria Teucrorum, nunc nulla.*

Predstavljanje knjiga Jasne Jeličić Radonić: *Salona, crkveno sjedište kasnoantičke Dalmacije* (MHAS, Split 2023.) i *Martia Iulia Valeria Salona Felix* (KKS i Rižinice Solin, Split 2024.)

Predstavljajući: Nenad Cambi, Dino Milinović, Miroslav Katić i autorica

PONEDJELJAK, 6. LISTOPADA

Književni krug Split, Ispod ure 3

9.00 – Svečano otvorenje znanstvenog skupa BARTOL KAŠIĆ – ŽIVOT, DJELO, SUVREMENICI

Pozdravne riječi: Marko Trogrlić i Josip Vrandečić

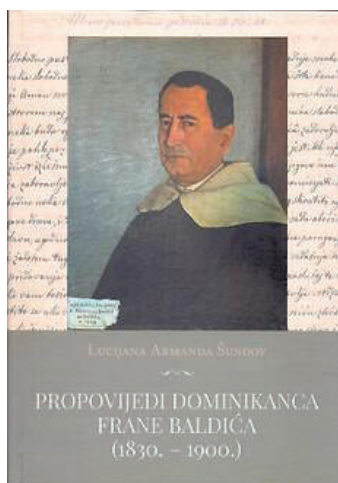
Sudionici: Ivica Musa, Marko Trogrlić, Ivan Armanda, Dalibor Vrgoč, Josip Vrandečić, Ivan Šestak i Ivana Kresnik, Marijana Horvat i Ivana Lovrić Jović te Ivica Martinović

18.00 – Predstavljanje knjige: Lucijana Armanda Šundov: *Propovijedi dominikanca Frane Baldića* (1830.-1900.) (FFST, Split 2023.)

Predstavljači: don Mladen Parlov, Ivan Armanda i Helena Dragić

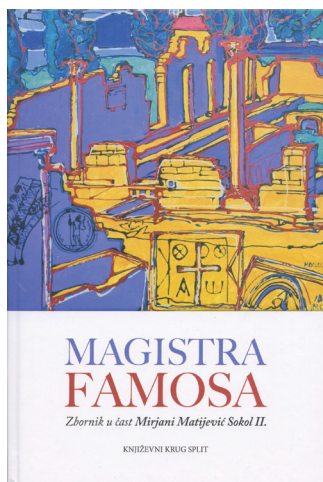
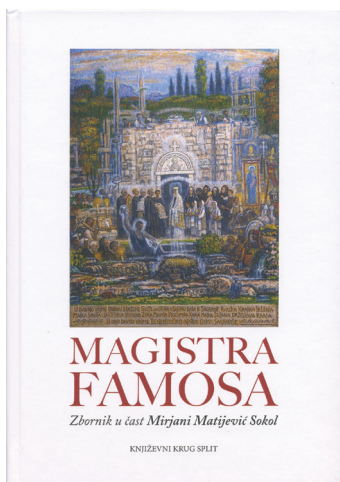
Moderatorica: Marijana Tomelić Ćurlin

19.00 – Predstavljanje zbornika u čast Mirjani Matijević Sokol *Magistra famosa* I. i II. (KKS, Split 2023. i 2025.) i knjige Vladimira Sokola: *Arheološko-povijesni radovi i rasprave o hrvatskom srednjem vijeku* (KKS, Split 2025.)

Predstavljajući: Tonija Andrić, Marko Trogrlić i Josip Vrandečić

Moderator: Marko Trogrlić

UTORAK, 7. LISTOPADA

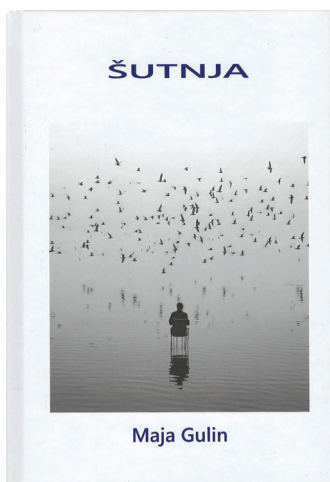
Književni krug Split, Ispod ure 3

18.00 – Predstavljanje izdanja Gradske knjižnice »Juraj Šižgorić« iz Šibenika:

Maja Gulin: *Šutnja* i zbirka haiku pjesama Aljoše Vukovića: *Šiboku*

Predstavljajući: Maja Gulin, Hamida Šarić i Marina Šimić

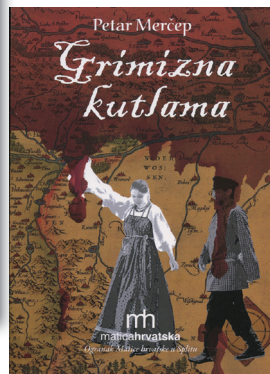
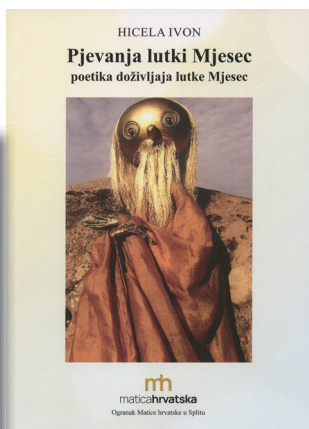
Moderator: Frane Prpa

19.00 – Predstavljanje nakladničke djelatnosti Ogranka Matice hrvatske Split: časopis *Hrvatska obzorja*, zbornik *Bleiburg*, knjige Josip Jović: *Gdje smo sada?*, Hicela Ivon: *Pjevanja lutki Mjesec* i Petar Merčep: *Grimizna kutlama*.

Predstavljajući: Snježana Šetka, Josip Jović, Hicela Ivon i Petar Merčep

Moderator: Frane Prpa

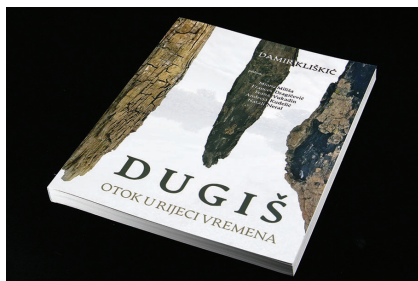

SRIJEDA, 8. LISTOPADA

Arheološki muzej Split

10.00 – 10.30 Predstavljanje kataloga izložbe *Dugiš, otok u rijeci vremena* (AMS, 2024.)

Predstavljajući: Snježana Vrdoljak i autori izložbe Damir Kliškić i Miona Miliša

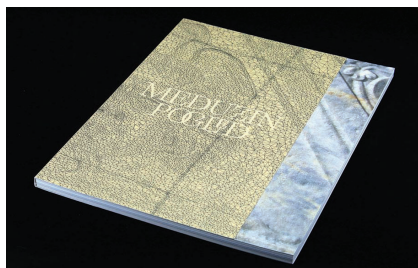
10.30 – 11.00 Predstavljanje kataloga izložbe *Kopila, grad mrtvih nad poljem života* (AMS, 2025.)

Predstavljajući: Jelena Jovanović i autori izložbe Dinko Radić, Anamarija Eterović Borzić i Igor Borzić

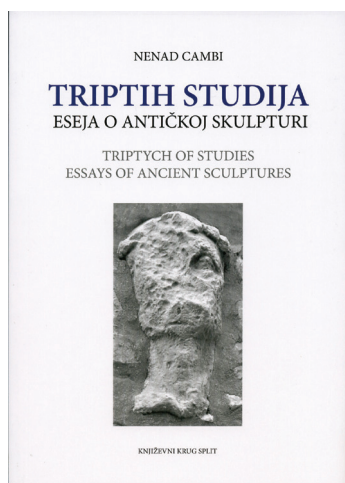

11.00 – 11.30 Predstavljanje kataloga izložbe *Medužin pogled* (AMS, 2025.)

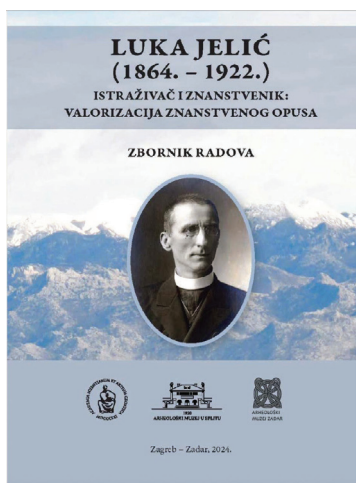
Predstavljajući: Vinka Marinković i autori izložbe Duje Ordulj, Siniša Bizjak, Nenad Cambi i Goran Skelac

11.30 – 12.30 Predstavljanje knjiga
 Nenada Cambija *Herme u Saloni* (AMS, Split 2025.) i *Triptih studija / eseja o antičkoj skulpturi* (KKS, Split 2025.)
 Knjige će predstaviti Jasna Jeličić Radonić, Dražen Maršić i autor

12.30 – 13.00 Predstavljanje knjige *Luka Jelić (1864. – 1922.), istraživač i znanstvenik: valorizacija znanstvenog opusa*, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog 24. listopada 2019. u Zadru.
 Uredili Tado Oršolić i Nikola Markulin (HAZU, AMS i AMZ, Zagreb – Zadar 2024.)
 Predstavljajući: Ivan Matijević, Antun Nekić i Tado Oršolić
 Pozdravne riječi: Nenad Cambi, Ante Jurčević i Morana Vuković

ČETVRTAK, 9. LISTOPADA

Književni krug Split, Ispod ure 3

11.00 – Okrugli stol ŽIVKO JELIČIĆ I SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG

Voditelj Ivan Bošković

Sudionici: Antun Pavešković, Joško Božanić, Maciej Czerwiński i Ivan Bošković

Odabrane ulomke čitat će prvak Drame HNK u Splitu Trpimir Jurkić

18.00 – Predstavljanje nakladničke djelatnosti Ogranka Matice hrvatske Zadar:
Dr. sc. Marijan Rogić Vranski, Mediteranizam dubrovačkoga scenskog prostora 17. stoljeća, Dnevnik pisanja i umiranja, Novi kroatistički ogledi, Čovik s kamena, Horizonti – Soneti, Pisme iz kamena, Oduvijek nekako zauvijek, Sunčev prah, S one strane duge, Il silenzio rumoroso dell'amore / Glasna tišina ljubavi, Zadarska smotra, godište LXXIV. Broj 1-2, 2025.
 Predstavljajući: Radomir Jurić, Anica Serdarević, Božo Došen, Elvira Katić, Martina Drobnak (voditeljica programa)
 Moderator: Mladenko Domazet

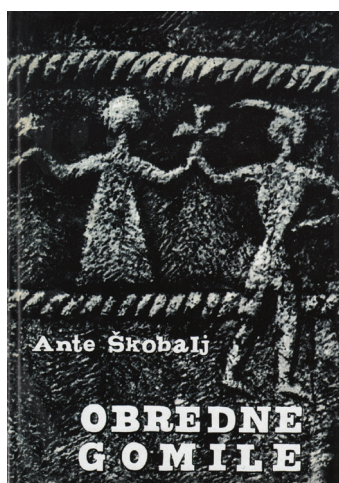
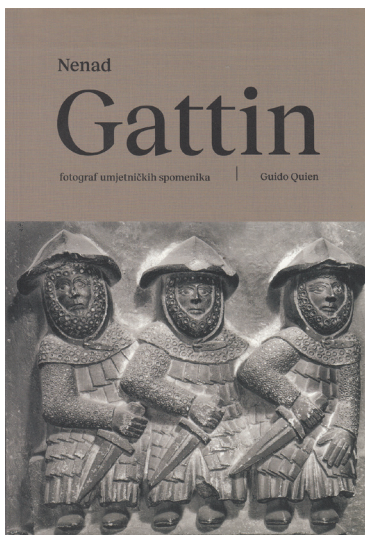
19.00 – Predstavljanje nakladničke djelatnosti Ogranka Matice hrvatske Trogir i Društva »Radovan« Trogir:

Guido Quien: *Nenad Gattin – fotograf umjetničkih spomenika*. Predstavljajući: Ivana Prijatelj Pavičić i Danka Radić

Radovan Slade-Šilović: *Kairosov let zaustavljen u Trogiru*. Predstavljajući: Danka Radić i Radovan Slade-Šilović

Ante Škobalj: *Obredne gomile*. Predstavljajući: Danka Radić

Moderator: Mladenko Domazet

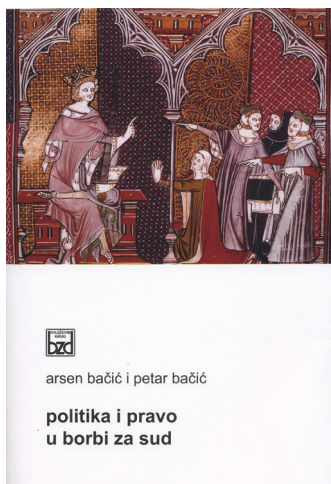
PETAK, 10. LISTOPADA

Književni krug Split, Ispod ure 3

18.00 – Arsen Bačić i Petar Bačić: *Politika i pravo u borbi za sud* (KKS Split 2025.)

Predstavljajući: Miroslav Šeparović, Željko Radić i autori

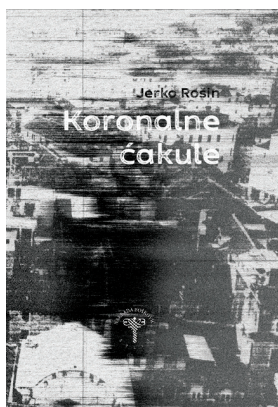
Moderator: Nenad Cambi

19.00 – Predstavljanje knjige Naklade Bošković Split:

Jerko Rošin: *Koronalne čakule*

Predstavljajući: Ivan Bošković, Edo Šegvić, Stjepko Rošin, Zoran Bošković i autor

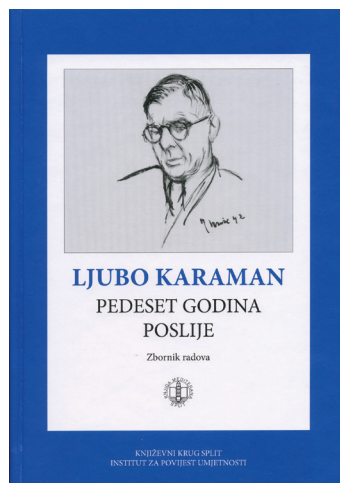
SUBOTA, 11. LISTOPADA

Književni krug Split, Ispod ure 3

18.00 – Predstavljanje knjige *Ljubo Karaman – pedeset godina poslije*, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Splitu 23. i 24. rujna 2021. Uredili: R. Tomić, I. Basić i D. Bilić (KKS i IPU, Split 2024.)

Predstavljajući: Ivan Basić i Darka Bilić

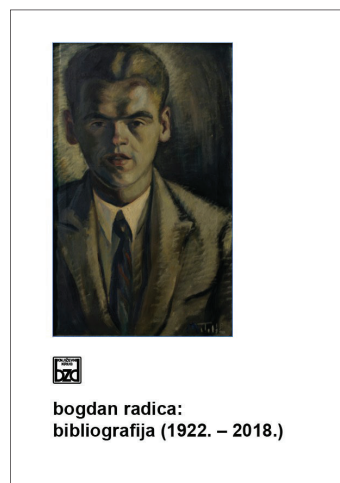
Moderator: Josip Vrandečić

19.00 – Prestavljanje knjige *Bogdan Radica: Bibliografija (1922. – 2018)*, priredili Ivan Miletić i Zdravka Bušić (KKS, Split 2025.)

Bibliografiju će predstaviti Josip Vrandečić, Ivan Bošković i priređivači

Predstavit će se i portret Bogdana Radice iz 1922. godine kojeg je naslikao Milan Tolić, dar Bosiljke Raditse Književnom krugu Split. O portretu, slikarstvu M. Tolića i splitskoj likovnoj sredini tog vremena govorit će Dubravka Kušćević

Zatvaranje Knjige Mediterana 2025.

Znanstveni skup

BARTOL KAŠIĆ — ŽIVOT, DJELO, SUVREMENICI

Okrugli stol

ŽIVKO JELIČIĆ I SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG

Sažetci

Ivan Mirković, brončana bista Bartola Kašića postavljena na gradskom trgu u Pagu 1991.

Znanstveni skup

BARTOL KAŠIĆ – ŽIVOT, DJELO, SUVREMENICI

Split, 6. listopada 2025.

RASPORED IZLAGANJA

Ponedjeljak, 6. listopada

9.00 – Književni krug Split, Ispod ure 3

Pozdravne riječi: Marko Trogrlić i Josip Vrandečić

I. dio skupa – moderator Josip Vrandečić

Ivica Musa: Misijske inicijative Družbe Isusove 16. i 17. stoljeća u jugoistočnoj Europi. Crkveni i prosvjetni okvir djelovanja Bartola Kašića

Marko Trogrlić: *Collegium Romanum* kao mjesto odgoja, školovanja i djelovanja hrvatskih isusovaca

Ivan Armanda: Bartol Kašić u rimskim crkvenim krugovima

Dalibor Vrgoč: Pater Bartol Kašić i europski gradovi – zemljopisni oris jednoga života

S t a n k a – 10.40 -11.00

II. dio skupa – moderator Ivica Musa

Josip Vrandečić: Zadarski intelektualni krug u pismima nadbiskupa Minuccija (1596.–1604.)

Ivan Šestak i Ivana Kresnik: Kašićevi prijevodi životopisa Ignacija Lojolskoga i Franje Ksaverskoga

Marijana Horvat i Ivana Lovrić Jović: Dubrovački književni jezik u leksiku Kašićeva *Nasledovan'ja* – teksta koji još uvijek nije transkribiran ni pro-
učen

Ivica Martinović: Tragom sroka *liepost-kriepost* u Kašićevoj pjesmi *Čtivnikom* (1614.) ili Kašićeva posveta Maruliću

Rasprava

Zatvaranje skupa

Ivan Armanda

Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«
Zagreb

BARTOL KAŠIĆ U RIMSKIM CRKVENIM KRUGOVIMA

Bartol Kašić (1575.–1650.) većinu života proveo je u Rimu, boraveći u tom gradu ukupno 34 godine u tri navrata: prvi put od 1593. do 1609., drugi put od 1613. do 1614. i treći put od 1633. do smrti 1650. U Rimu se školovao, studirao, stupio u Družbu Isusovu, primio svećenički red, predavao, pisao i tiskao svoja djela te ispo- vijedao. Živeći i radeći više godina i u nekoliko navrata u Rimu, stekao je brojna poznanstva i prijateljstva pa je stoga za bolje poznavanje njegova života i razumi- jevanje njegovih uspjeha i neuspjeha nužno sagledati rimske crkvene krugove u koji- ma se kretao i s kojima je surađivao. Zato je cilj ovoga predavanja analizirati Kašićev položaj u rimskim crkvenim krugovima, koje se može podijeliti na tri razine: hrvatski krugovi, isusovački krugovi i kurijalni krugovi. Na sve tri razine Kašić je ostvario poznanstva i prijateljstva koja su mu nedvojbeno pomogla na životnome putu, ali je također postao poznanik i prijatelj koji je pomagao drugima. Među ostalima, iz Kašićevih rimskih crkvenih krugova dovoljno je spomenuti diplomata i nabožnog pisca Aleksandra Komulovića, prevoditelja i nabožnog pisca Nikolu Krajačevića Sartoriusa, matematičara, astronoma i misionara Ivana Vremana, generalne pogla- vare Družbe Isusove Claudija Acquavivu i Muzija Vitelleschija, isusovačke teologe Roberta Bellarmina, Pietra Antonija Spinellija i Benedetta Giustinianija, kardinala Francesca Barberinija, prvoga tajnika Kongregacije za promicanje vjere msgr. Fran- cesca Ingolija te pape Klementa VIII., Pavla V. i Urbana VIII.

Marijana Horvat i Ivana Lovrić Jović

Institut za hrvatski jezik
Zagreb

DUBROVAČKI KNJIŽEVNI JEZIK U LEKSIKU KAŠIĆEVA *NASLEDOVAN'JA*
– TEKSTA KOJI JOŠ UVIJEK NIJE TRANSKRIBIRAN NI PROUČEN
U CIJELOSTI

Tomme od Kempisa Pismo od nasledovan'ja Gospodina našega Jezusa Kašićev je prijevod na hrvatski jezik latinskoga srednjovjekovnog djela *De imitatione Christi*, čije se autorstvo danas najčešće pripisuje Tomi Hämmerkenu, odnosno, prema mjestu rođenja, Tomi Kempencu ili Tomi Kempenskomu. Djelo *De imitatione Christi* postalo je popularno ubrzo nakon što se pojavilo, a to je ostalo i do naših dana, što potvrđuje i dani mu naziv »peto evanđelje«. Prvi je njegov prevoditelj na hrvatski jezik bio Marko Marulić. Kašićev je prijevod objavljen u Rimu 1641. godine, a u ovoj se obljetničkoj godini u Institutu za hrvatski jezik radi na njegovu preslovljavanju suvremenim latiničnim slovopisom i na objavljivanju kao četvrte knjige niza *De imitatione Christi na trima stilizacijama hrvatskoga književnog jezika*. Stoga ćemo se u izlaganju u kratkim crtama osvrnuti na spomenuti knjižni niz i hrvatske prijevode *De imitatione Christi* te analizirati sadržaj teksta unutar duge tradicije europske i hrvatske književnosti s vjerskim temama. U glavnome dijelu izlaganja na odabranim ćemo primjerima analizirati leksik Kašićeva *Nasledovan'ja*, posebice tipične dubrovačke riječi, te dati uvid u rječotvorne modele.

Ivica Martinović

Dubrovnik

TRAGOM SROKA *LIEPOST-KRIEPOST* U KAŠIĆEVOJ PJESMI
ČTIVNIKOM (1614.) ILI KAŠIĆEVA POSVETA MARULIĆU

Zrcalo duhovno od početka i svrhe života čovječanskoga (1614.) mljetskoga benediktinca pa stonskoga župnika Mavra Orbina, prijevod / preradba djela *Specchio spirituale del principio et fine della vita humana* (1601.) milanskoga franjevca Angela Ellija, nastalo je i objavljeno zalaganjem naručitelja i mecene Rade Sladojevića, prevoditelja Mavra Orbina i priređivača Bartola Kašića. Unutar korica te knjige Kašić nastupa čak četiri puta: 1. potpisuje crkvenu cenzuru djela 8. studenoga 1613.; 2. piše pismo meceni Radi Sladojeviću 20. studenoga 1613.; 3. na kraju knjige prilaže drugu inačicu svoje slovopisne upute »Nauk za dobro pisati

slovenski i lako pročitati ovo libarce«, prema kojoj je i priredio Orbinov rukopis za tisak; 4. predstavlja se kao pjesnik prvom svojom tiskanom autorskom pjesmom *Čtivnikom*, datiranom na Navještenje 1614. godine. Ta je pjesma dosad doživjela tri transliteracije: Stojkovićevu neuporabivu (1919.), Pantićevu namjerno djelomičnu (1968.) i Koradeovu nepotpunu (2020.), a izmakla je pozornosti sintetičara Kašićeva djela: Vladimir Horvat nije je spomenuo u svojoj monografiji o ocu hrvatskoga jezikoslovlja (1999., 2004.), a Darija Gabrić-Bagarić nije je uvrstila u Matičin *Izbor iz djela* (2010.).

Iako je tiskana kao predgovor Orbinovu *Zrcalu duhovnom*, u stihovima Kašićeve prve tiskane pjesme ima razmjerno malo mjesta koja upućuju na prve i posljednje stvari čovjeka, kako su one obrađene upravo u 150 pitanja Orbinova *Zrcala*. Pažanin čitatelja Orbinove zbirke teoloških svaštica poziva da prepozna čovjekovo poslanje služeći se danas neuobičajenim nazivkom 'zlamen', a problematiku četiriju posljednjih stvari sužava na antitezu raj – pakao (vv. 13–28). Kad pjesnik napokon, u 31. stihu, pozove čitatelja da zrcalo »uzme u ruke«, on kao da prije pomišlja na knjigu koja je ispovjedno zrcalo, priručnik za ispovijed, kao što je to Komulovićevo *Zrcalo od ispovijesti* (1611), pa bi se čak moglo pomišljati da je prva inačica ove Kašićeve pjesme nastala i ranije – uz tiskanje Komulovićeva *Zrcala*.

U pjesmi *Čtivnikom* Kašić uspostavlja poseban odnos prema četirima pojmovima koji se u uvezanom sroku pojavljuju na početku Marulićeve *Judite: svitlost-milost i kripot-lipost* (vv. 3–6) te pojmovno određuju program i platonovsko nadahnuće epa. Pažanin naime u stihovima svoje pjesme 13 puta poseže za članovima te Marulićeve pojmovne četvorke, čak četiri puta na kraju stiha: *ljepost-krjepost* (vv. 7–8), *svjetlostju-ljepostju* (vv. 19–20), *svjetlosti-krjeposti* (vv. 33–34) i *milost-krjepost* (vv. 39–40) i jednom na kraju polustiha – u završnom distihu s kodom: *ljepost-krjepost-milost*. K tomu Kašić *ljepost* pridjeljuje glavnim predmetima triju posebnih metafizika: prvo svijetu, potom čovjeku i na kraju Bogu. Među stihove koji upućuju na nosive pojmove Marulićeve *Judite* Pažanin upleće efektanu metaforu o dvije ruže: *rusa rumena* za Božju ljubav, a *rusa bila* za Isusovu milost.

Obraćajući se svojim dubrovačkim čitateljima, ponajprije meceni Radu Sladojeviću, Kašić se nije odvažio uvezivati srok u dvanaestercu kao što je to Marulić dosljedno proveo u *Juditi* – da se srok na kraju distiha ponavlja na kraju polustiha u sljedećem distihu. Znameniti Pažanin kao da poručuje svojim čitateljima: ne mogu ono što je pred gotovo jedno stoljeće mogao Marulić u *Juditi*, ali evo što mogu s isusovačkim studijima retorike, filozofije i teologije, s predavačkim iskustvom u Akademiji ilirskoga jezika u Rimskom kolegiju, sa svojom upućenosti u književne ostvarene hrvatskih pjesnika od *Judite* do *Jeđupke* i, dakako, s misionarskim žarom – pjevati u dvostruko srokovanom dubrovačkom dvanaestercu i uputiti na nosive pojmove iz srokovnoga repertoara začinjavca Marulića s početka *Judite: liepost, kripot, svitlost i milost*. Stoga je Kašićeva pjesma *Čtivnikom* ponajprije posveta Marku Maruliću i njegovu pjesničkom umijeću.

Ivica Musa

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

MISIJSKE INICIJATIVE DRUŽBE ISUSOVE 16. I 17. STOLJEĆA U
JUGOISTOČNOJ EUROPI. CRKVENI I PROSVJETNI OKVIR DJELOVANJA
BARTOLA KAŠIĆA

Družba Isusova nastala je (1540.) u vrlo dramatičnom razdoblju europske povijesti, te je njezin apostolski plan već u prvim desetljećima postojanja enormno proširen, kako sadržajno tako i geografski, nerijetko u opreci s prvotnim planovima Ignacija i drugova. Tako će se npr. otvaranje školskih institucija nametnuti kao odgovor na intelektualnu i duhovnu zapuštenost društvenih elita Europe tog vremena. Misije su od početka bile prioritet Družbe, ispisavši najslavnije stranice isusovačkog djelovanja, te i danas izazivaju velik znanstveni, ali i javni interes.

Manje poznat prostor misijskog djelovanja zasigurno su jugoistočna i istočna Europa, koji svojim složenošću svake vrste ne zaostaje za izazovima dalekoistočnih ili američkih misija. Navedeni prostor izrazito je negostoljubiv za otvoreno djelovanje članova Družbe, ne samo na području pod otomanskom vlašću, već i na području Srednje Europe zahvaćene reformacijskim previranjima.

Upravo u tom kontekstu djeluju i hrvatski isusovci, a među njima svakako vrlo istaknuto mjesto zauzima p. Bartol Kašić. Polazna su točka djelovanja slobodni gradovi Hrvatske i drugih zemalja pod Habsburzima ili Venecijom. Posebnu ulogu ima Dubrovnik, ali i Rim kao središnjica isusovačkih pothvata. Pokušaji skrbi za kršćane u osmanlijskim, kalvinističkim ili pravoslavnim zemljama tražili su posebne prioritete: od pokušaja školovanja klera koji bi kasnije djelovao u tim krajevima, do prevođenja temeljnih liturgijskih i katehetskih priručnika na narodne jezike tih naroda, među njima i na hrvatski. Unutar ove misijske inicijative bio je uključen i složeni pothvat uspostavljanja odnosa prema pravoslavnim zajednicama, za što su se tražile i teološka i literarna izvrsnost kako bi se ostvario neki oblik zbližavanja pa i jedinstva.

Život i djelovanje p. Kašića reflektira sve navedene i druge posebnosti i zahtjevnosti vremena jer je na različite načine bio u ulogama misionara, izaslanika, eksperta, književnog znalca i autora, duhovnika i prosvjetitelja i izvjestitelja središnjih isusovačkih i katoličkih institucija u Rimu. Njegov misionarski učinak svjedočanstvo je zauzetosti Katoličke crkve za ove krajeve Europe, ali i dokumentacija o pustolovnom pothvatu koji je tražio ljude s vizijom, spremnošću za žrtvu i upornost u, po svemu, neobećavajućim pothvatima. Trebalo je proći više stoljeća da bi se vidjeli plodovi ovih misijskih pothvata u kojima je za Hrvate p. Bartol Kašić bio prethodnica kasnijih plodnih postignuća hrvatske duhovne i pisane kulture.

Ivan Šestak

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Kresnik

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

KAŠIĆEVI PRIJEVODI ŽIVOTOPISA IGNACIJA LOJOLSKOGA
I FRANJE KSAVERSKOGA

Prva polovica 17. stoljeća za Družbu Isusovu važno je, poletno i svečarsko razdoblje. Družba se je približavala svojoj stotoj obljetnici postojanja, te je pojačano razmatrala što je do tada učinjeno i što treba učiniti. Jedno je od najvećih Družbinih iščekivanja bila kanonizacija njezina osnivača Ignacija Lojolskoga. Nakon temeljitih istraga, svjedočanstava i pravnih postupaka, logično je i očekivano bilo da kanonizacija bude upravo 1622. godine, jer je to 100. obljetnica Ignacijeva obraćenja u benediktinskom samostanu Santa Maria de Montserrat, gdje je odložio oružje na Gospinu oltaru, svoju vitešku odjeću dao nekom siromahu te se je kao prosjak u kostrijeti uputio u Manresu, što je sam početak njegova duhovnoga puta.

Papa Grgur XV. proglasio je 12. ožujka 1622. svetima Ignacija Lojolskoga i Franju Ksaverskoga, a istoga su dana kanonizirani Filip Neri, Terezija od Isusa (Avilska) i Isidor Ratar. Tim je povodom Družba priredila dva kratka životopisa svojih prvih svetaca, koji su objavljeni iste godine u Rimu na talijanskom jeziku.

Pažanin Hrvat »Slovinac« Bartolomeo Kasić svoje je zrele godine života proživio upravo u to Družbino vrijeme rasta i zamaha. Priključio se je nastojanjima Reda ispunjavajući njegovo poslanje u svojem narodu, prenoseći mu s vrela isusovačke duhovnosti na svojem materinskom jeziku, te je oba životopisa preveo na hrvatski jezik i objavio ih u Rimu.

Studija tematizira povijesne okolnosti nastanka tih dvaju životopisa, njihov sadržaj i jezične značajke Kašićevih prijevoda.

Marko Trogrlić

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu

COLLEGIUM ROMANUM KAO MJESTO ODGOJA, ŠKOLOVANJA I DJELOVANJA HRVATSKIH ISUSOVACA

Suočen s apostolskim i kulturnim uspjehom Kolegija u Messini (1547.), sveti Ignacije Lojolski razmatrao je prikladnost osnivanja jednoga takvog Kolegija u Rimu. Dana 22. veljače 1551., skupina od petnaest isusovačkih studenata nastanila se u skromnoj kući smještenoj u »Via Nuova Capitolina« (sada Via dell'Aracoeli), vlasništvu gospodara Aquile. Za održavanje Kolegija tijekom prvih pet godina, najvrjedniji doprinos bilo je 1500 dukata godišnje koje je dodjeljivao Francesco Borgia, tadašnji vojvoda od Gandije, iako je već potajno položio zavjete u Družbi. U rujnu 1567., Pio V. proširio je njegove privilegije uzdižući Rimski kolegij na rang sveučilišta. Papa Ghislieri dodijelio je novi privilegij Družbi Isusovoj: isusovačkim skolastičarima bilo je dopušteno završiti sveučilišni studij sa stupnjem *magistra artium* (doktora), unatoč tome što su prethodno studirali gramatiku, retoriku i filozofiju na drugim europskim sveučilištima. Time je *Collegium Romanum* stavljen u ravnopravan položaj sa sveučilištima u Parizu, Louvainu, Salamanci i Alcalá. Tako je ova ustanova bez sumnje bilo najznačajnije isusovačko učilište, s golemim utjecaje u cijeloj Europi., pa tako i u Hrvatskoj, napose na području Dubrovačke Republike. U Rimskom kolegiju svoju izobrazbu stječu dubrovački isusovci koji tamo završavaju studije i kasnije djeluju u Domovini ili u Italiji. Naime, u Dubrovniku od početka djeluju isusovci Rimske provincije i svi Dubrovčani koji ulaze u Red uglavnom pripadaju toj provinciji i studiraju u Rimu, u Rimskom kolegiju. Konačno, znanstvene i kulturne veze Rimskog kolegija i Dubrovnika održavaju se i preko talijanskih isusovaca koji djeluju kao profesori u Dubrovačkom isusovačkom kolegiju (*Collegium Ragusinum*).

Josip Vrandečić

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu

ZADARSKI INTELEKTUALNI KRUG U PISMIMA
NADBISKUPA MINUCCIIA (1596.–1604.)

U radu se dotiče zadarski intelektualni krug iz perspektive pisama zadarskog nadbiskupa Minuccija. Pri tom se posebna pažnja poklanja trojici njegovih suradnika: Šimunu Budiniću, Luki Polovinoviću i Juliju Korneliju Nassiju, koji su blisko obilježili njegovu kratku službu u Zadru. Fra Luka Bračanin Polovinović, doktor teologije i provincijal Dalmatinske provincije Dominikanskog reda služio je u Nadbiskupiji kao inkvizitor, a Minucci ga najčešće spominje kao vrijednog i učenog starca kojeg zbog njegove dobi treba rasteretiti dužnosti. Za njegovog zamjenika predlaže spomenutog dominikanca Nassija, koji je služio svome redu kao lektor u Bologni, a Minuccio ga je vabio u Zadar na preporuku mnogih koji su ga preporučili kao učenog domaćeg sina. Naslijedio je Polovinovića u službi inkvizitora i postao Nadbiskupova desna ruka u prosudbi teoloških pitanja. No, u Minuccijevim pismima najviše je prisutan njegov kanonik Šimun Budinić, poznati hrvatski književnik, koji je predvodio Kaptol u otporu nadbiskupovim stegovnim mjerama na liniji provedbe tridentinske discipline kojoj se dio kanonika opirao. U svjetlu te atmosfere do izražaja dolazi napetost između starog i novog duha Crkve koji se jače okreće potencijalu hrvatskog jezika u svojim evangelizacijskim inicijativama na Istoku.

Dalibor Vrgoč
Institut za hrvatski jezik
Zagreb

PATER BARTOL KAŠIĆ I EUROPSKI GRADOVI – ZEMLJOPISNI ORIS
JEDNOGA ŽIVOTA

Osim što je njegov život bio duboko prožet jezično-prevoditeljskim radom, a njegovo ime zbog prve hrvatske gramatike *Institutiones linguae Illyricae* (1604.) ovjenčano sintagmom *otac hrvatskoga jezikoslovlja*, Bartol Kašić imao je krajnje zanimljiv i dinamičan život kad je o putovanjima riječ. U ovome će se izlaganju dati pregled Kašićeva života kroz europske gradove i mjesta u kojima se zadržavao ili djelovao, s posebnim osvrtom na dva rizična misijska putovanja koja mu je povjerio njegov Isusovački red, odnosno sam papa Pavao V., radi očuvanja kršćanstva među narodima pod osmanskom vlašću. Ovaj će pregled Kašićeva životnoga itinerarija – zasnovan ponajprije na njegovoj *Autobiografiji* kao primarnome izvoru za rekonstrukciju njegova kretanja – poslužiti kao svojevrsna promemoriya o Kašiću kao, prije svega, svećeniku isusovcu, misionaru i predanome sudioniku katoličke obnove, čije se djelovanje proteže onkraj okvira hrvatske jezične povijesti.

Okrugli stol

ŽIVKO JELIČIĆ I SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG

Split, 9. listopada 2025.

Četvrtak, 9. listopada

11.00 – Književni krug Split, Ispod ure 3

Pozdravna riječ: Marko Trogrlić

Voditelj: Ivan Bošković

Sudionici: Maciej Czerwiński, Antun Pavešković, Joško Božanić i Ivan Bošković

Odabrane ulomke iz romana *Šašava luna*, *Ljetnih večeri* i *Balada o kostima* Živka Jeličića, *Demitoloških priča* Zvonimira Buljevića, pjesmu »Kad umire čovjek« Jure Franičevića Pločara i »Split« Srečka Diane čitat će prvak drame HNK u Splitu Trpimir Jurkić

DOPRINOS ŽIVKA JELIČIĆA KULTURNOM I KNJIŽEVNOM DJELOVANJU SPLITSKOG KNJIŽEVNOG KRUGA

Utemeljen 1979. godine na bogatoj baštini dalmatinskih kulturnih krugova u kojima su se tijekom prošlosti okupljala istaknuta imena društvenih događanja, KK Split izrastao je u jednu od najznačajnijih kulturnih institucija ne samo u splitskoj i dalmatinskoj sredini, nego i u nacionalnoj društvenoj zbilji. S ciljem proučavanja i objavljivanja najznačajnijih djela zavičajne i nacionalne književne baštine, u svojim bibliotekama i edicijama te posebnim izdanjima – Biblioteka znanstvenih djela, Biblioteka suvremenih pisaca, Knjiga Mediterana, Dani Hvarškoga kazališta, *Colloquia Maruliana*, te časopisima *Mogućnosti* i *Čakavska rič* i dr. – tijekom vremena objavljena je pozamašna, nacionalno respektabilna biblioteka naslova koji spadaju u same vrhunce naše književnosti i kulture.

Književni krug pokrenuli su Živko Jeličić i Jure Franičević Pločar, a u njihovim zamislima s vremenom su im se pridružila brojna imena splitskog/ dalmatinskog i hrvatskog kulturnog i književnog života, sveučilišni profesori i intelektualci širokih humanističkih vidika pridonoseći kulturnoj prepoznatljivosti sredine. Vrijedan kulturnog podsjećanja je doprinos C. Fiskovića, K. Prijatelja, V. Gliga, V. Rismonda, I. Mimice, S. Diane, D. Rudolfa, I. Petrinovića, N. Cambija, J. Ljubetića, M. Prelasa, D. Šimundže, Ž. Rapanića, M. Tomasovića, A. Cvitanića,

T. Maroevića, D. Kečkemeta i drugih, bilo da je riječ o autorskim knjigama, bilo sudjelovanjem na različitim manifestacijama, predstavljajima, izložbama, okruglim stolovima...

Naslonjen na tradiciju Pododbora MH te Čakavskog sabora, od svojih početaka Književni je krug mjesto okupljanja brojnih umjetnika, intelektualaca i književnika s prepoznatljivim doprinosom nacionalnoj kulturi i književnom životu. Podsjećanje na velik doprinos Živka Jeličića kulturnom i književnom životu splitskog KK i hrvatske kulture općenito, prigoda je da se kritički osvijesti i književni i kulturni doprinos i drugih imena vezanih uz djelovanje Književnoga kruga: J. Franičevića Pločara, A. Sviličića, Z. Buljevića, A. Kudrjavceva, V. Vučetića, H. Čulića, J. Fiamenga, J. Božanića, J. Čolović Sviličić, V. Vidovića, I. Grljušića, M. Popadića, B.V. Žige i dr.

Ivan Bošković

JELIČIĆEV ROMAN ŠAŠAVA LUNA

U izlaganju će biti riječi o dvjema dimenzijama Jeličićeva romana *Šašava luna*: (1) o srodnostima s drugim hrvatskim književnim interpretacijama rata (Šoljanovo *Bombardiranje* i Kalebova *Divota prašine*) te (2) o strukturnim elementima koji utječu na stvaranje, da iskoristim termin Šklovskog, dojma začuđenja. Pripovjedna struktura romana ima nekih karakteristika koje se daju ubrojiti u takve, iako je teško jednoznačno shvatiti koji – bar neke od njih – semantički cilj. Usložnjena i komplicirana pripovjedna struktura te uvelike čudno organiziran predmetni svijet odlike su Jeličićevog hermetičnog pisma.

Maciej Czerwiński

ZNAČAJ ZNANSTVENOG ČASOPISA ČAKAVSKE RIČI
U HRVATSKOJ DIJALEKTOLOGIJI I NJEZINO DJELOVANJE
OD 1971. DO DANAS

Ovaj prilog obilježavanju godišnjice smrti dugogodišnjeg voditelja Književnoga kruga u Splitu književnika Živka Jeličića, fokusiran je na ulogu dijalektološkog časopisa *Čakavska rič* koji je utemeljio profesor Radovan Vidović, istaknuti hrvatski dijalektolog, u tadašnjem Pododboru Matice hrvatske u Splitu godine 1971. Značaj tog događaja važan je ne samo za hrvatsku dijalektologiju, za istraživanje i očuvanje jednog vernakularnog hrvatskog jezika – čakavskoga, već i za kulturni, književni i u najširem smislu humanistički krug grada Splita kojemu će godinama biti na čelu književnik Živko Jeličić u okviru Čakavskog sabora, a od 1979. njegova sljednika – Književnoga kruga u Splitu. Autor ovoga priloga ističe značaj uloge *Čakavske riči* u istraživanju, očuvanju i valorizaciji čakavskog idioma kao najugroženije nematerijalne kulturne baštine, kao važne komponente nacionalnog kulturnog identiteta. On ističe zaslugu i ulogu *Čakavske riči* i Književnoga kruga u nacionalnoj valorizaciji mnogih vernakularnih čakavskih govora od Pelješca do Istre kao nacionalne nematerijalne kulturne baštine od strane Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Posebno je istaknuta uloga *Čakavske riči* u istraživanju i prezentaciji čakavskoga jezika u međunarodnoj slavistici što potvrđuje ne samo brojnim radovima koji imaju odjeka i izvan granica Hrvatske, već i internacionalnim sastavom svog uredništva koji održava do danas. Presudnu ulogu u održavanju kontinuiteta djelovanja i misije *Čakavske riči*, kao jedinog dijalektološkog časopisa u Hrvatskoj, imao je ne samo njen utemeljitelj i dugogodišnji glavni urednik profesor Radovan Vidović već je to bila i uprava Književnoga kruga sa svojim dugogodišnjim čelnikom profesorom i književnikom Živkom Jeličićem.

Joško Božanić

SADRŽAJ

PROGRAM 37. KNJIGE MEDITERANA

Nedjelja, 5. listopada	5
Ponedjeljak, 6. listopada	6
Utorak, 7. listopada	8
Srijeda, 8. listopada	10
Četvrtak, 9. listopada	12
Petak, 10. listopada	15
Subota, 11. listopada	16

Znanstveni skup BARTOL KAŠIĆ – ŽIVOT, DJELO I SUVREMENICI Okrugli stol ŽIVKO JELIČIĆ I SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG Sažetci

Znanstveni skup BARTOL KAŠIĆ – ŽIVOT, DJELO I SUVREMENICI Raspored izlaganja	17
Ivan Armanda: Bartol Kašić u rimskim crkvenim krugovima	21
Marijana Horvat i Ivana Lovrić Jović: Dubrovački književni jezik u leksiku Kašićeva <i>Nasledovan'ja</i> – teksta koji još uvijek nije transkribiran ni proučen u cijelosti	22
Ivica Martinović: Tragom sroka <i>liepost-kriepost</i> u Kašićevoj pjesmi <i>Čtivnikom</i> (1614) ili Kašićeva posveta Maruliću	22
Ivica Musa: Misijske inicijative Družbe Isusove 16. i 17. stoljeća u jugoistočnoj Europi. Crkveni i prosvjetni okvir djelovanja Bartola Kašića.	24
Ivan Šestak i Ivana Kresnik: Kašićevi prijevodi životopisa Ignacija Lojolskoga i Franje Ksaverskoga	25
Marko Trogrlić: <i>Collegium Romanum</i> kao mjesto odgoja, školovanja i djelovanja i hrvatskih Isusovaca.	26
Josip Vrandečić: Zadarski intelektualni krug u pismima nadbiskupa Minuccija (1596.–1604.)	27
Dalibor Vrgoč: Pater Bartol Kašić i europski gradovi – zemljopisni oris jednoga života	28

Okrugli stol ŽIVKO JELIČIĆ I SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG . . .	29
Ivan Bošković: Doprinos Živka Jeličića kulturnom i književnom djelovanju splitskog književnog kruga	29
Maciej Czerwiński: Jeličićev roman <i>Šašava luna</i>	30
Joško Božanić: Značaj znanstvenog časopisa <i>Čakavske riči</i> u hrvatskoj dijalektologiji i njezino djelovanje od 1971. do danas	31

Izdavač
Književni krug Split
Ispod ure 3, Split

Za izdavača
Marko Trogrlić

Internet knjižara na adresi
www.knjizevni-krug.hr

Lektura
Elizabeta Garber

Računalni slog
Književni krug Split

Likovno rješenje ovitka
Neven Marin

Tisak
Dalmacija papir, Split

Manifestaciju 37. Knjige Mediterana
novčano su pomogli:
Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske
Županija splitsko-dalmatinska
Grad Split

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i mladih

Tiskanje završeno u listopadu 2025.

